

THỰC HIỆN TỐT CHÍNH SÁCH ƯU ĐÃI NGƯỜI CÓ CÔNG, GÓP PHẦN ĐẢM BẢO AN SINH XÃ HỘI TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

ĐÀO NGỌC LỢI (*)

Tóm tắt: Qua các thời kỳ phát triển đất nước, hệ thống pháp luật, chính sách ưu đãi người có công luôn được Đảng và Nhà nước ta quan tâm đặc biệt nhằm tri ân và hỗ trợ người có công với cách mạng, góp phần đảm bảo an sinh xã hội, phát triển bền vững. Bài viết khái quát những kết quả nổi bật, những vấn đề khó khăn, vướng mắc và đề xuất quan điểm, giải pháp nhằm thực hiện tốt hơn nữa công tác người có công, từ đó từng bước nâng cao chất lượng cuộc sống của người có công và thân nhân của họ trên tinh thần không ai không được hưởng chính sách ưu đãi của Đảng và Nhà nước.

Từ khóa: An sinh xã hội; chính sách ưu đãi người có công; pháp lệnh, pháp luật; thương binh, liệt sĩ.

Abstract: Over the course of national development, the Party and State have prioritized legal frameworks and preferential policies for persons with meritorious services. These policies honor their contributions to the revolution and support social welfare and sustainable growth. This article reviews key achievements and challenges, and suggests solutions to enhance the implementation of support for these individuals, ensuring no one is excluded from the Party and State's preferential care.

Keywords: Social welfare; preferential policies for persons with revolutionary merits; ordinances, laws invalids; martyrs.

Ngày nhận bài: 28/3/2025

Ngày biên tập: 02/4/2025

Ngày duyệt đăng: 19/5/2025

Trong các cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ, chiến tranh bảo vệ biên giới Tây Nam và biên giới phía Bắc, nhiều người con ưu tú của đất nước ta đã anh dũng hy sinh. Ngày nay, trong công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, vẫn có những người con của dân tộc phải hy sinh hoặc chịu thương tật để bảo vệ cuộc sống bình yên của nhân dân và sự phồn vinh của đất nước. Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh: “Thương binh là những người đã hy sinh gia đình, hy sinh xương máu để bảo vệ Tổ quốc, bảo vệ đồng bào. Vì lợi ích của Tổ quốc, của đồng bào mà các đồng chí chịu ốm yếu, què quặt. Vì vậy, Tổ quốc, đồng bào

phải biết ơn, phải giúp đỡ những người con anh dũng ấy”⁽¹⁾.

1. Thể chế hóa đường lối, chủ trương của Đảng, Nhà nước về ưu đãi người có công với cách mạng

Thấm nhuần tư tưởng, tình cảm của Chủ tịch Hồ Chí Minh đối với thương binh, gia đình thân nhân liệt sĩ và gia đình có công với cách mạng, qua các thời kỳ, mặc dù đất nước còn gặp nhiều khó khăn, nhưng Đảng và Nhà nước ta luôn coi trọng lãnh đạo, chỉ đạo công tác thương binh - liệt sĩ và người có công với cách mạng. Từ năm 1947 đến nay, nhiều chỉ thị, kết luận quan trọng nhằm tăng cường công tác lãnh đạo, chỉ đạo các cấp chính quyền quan tâm, chăm lo, tạo những điều kiện tốt nhất đối với người có

(*) *Cục trưởng Cục Người có công, Bộ Nội vụ*

Thủ tướng Chính phủ Phạm Minh Chính thăm hỏi, động viên thương binh, bệnh binh tại Trung tâm điều dưỡng thương binh Kim Bảng (ảnh: qdnd.vn)

công được Đảng, Nhà nước ta và Chủ tịch Hồ Chí Minh ký ban hành. Cụ thể, chính sách người có công lần đầu tiên do Chủ tịch Hồ Chí Minh ban hành là Sắc lệnh số 20/SL ngày 16/02/1947 quy định về hưu bổng thương tật, tiền tuất cho thân nhân tử sĩ. Từ đó đến nay có thêm nhiều văn bản pháp quy về thực hiện chính sách ưu đãi người có công với cách mạng được ban hành, nổi bật nhất là Pháp lệnh số 07/1994/PL-UBTVQH9 về Ưu đãi người hoạt động cách mạng, liệt sĩ và gia đình liệt sĩ, thương binh, bệnh binh, người hoạt động kháng chiến, người có công giúp đỡ cách mạng (Pháp lệnh Ưu đãi người có công với cách mạng năm 1994) và Pháp lệnh Quy định danh hiệu vinh dự nhà nước “Bà mẹ Việt Nam anh hùng” do Ủy ban Thường vụ Quốc hội khóa IX thông qua cùng ngày 29/8/1994. Hai Pháp lệnh này nhằm cụ thể hóa Hiến pháp năm 1992, đánh dấu sự tiến bộ trong hệ thống chính sách ưu đãi xã hội đối với người có công.

Nghị quyết số 15-NQ/TW ngày 01/6/2012 của Hội nghị lần thứ 5 Ban Chấp hành Trung ương khóa XI một số vấn đề về chính sách xã hội giai đoạn 2012-2020 khẳng định quan điểm: “Chính sách ưu đãi người có công và an sinh xã hội phải phù hợp với trình độ phát triển kinh tế - xã hội và khả năng huy động, cân đối nguồn lực của đất nước trong từng thời kỳ; ưu tiên người có công, người có hoàn

cảnh đặc biệt khó khăn, người nghèo và đồng bào dân tộc thiểu số”. Chỉ thị số 14-CT/TW ngày 19/7/2017 của Ban Bí thư về tiếp tục tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác người có công với cách mạng nhấn mạnh: “Việc chăm lo, thực hiện chính sách ưu đãi người có công với cách mạng là bổn phận, nhiệm vụ thường xuyên, lâu dài của cả hệ thống chính trị và toàn xã hội”. Văn kiện Đại hội ĐBTQ lần thứ XIII của Đảng nêu rõ: “Hoàn thiện và thực hiện tốt luật pháp, chính sách đối với người có công trên cơ sở nguồn lực của Nhà nước và xã hội, bảo đảm người có công và gia đình có mức sống từ trung bình khá trở lên trong địa bàn cư trú”⁽²⁾.

Trong quá trình triển khai thực hiện, hệ thống chính sách, pháp luật về ưu đãi người có công với cách mạng từng bước được bổ sung, hoàn thiện để phù hợp với từng giai đoạn phát triển của đất nước. Pháp lệnh Ưu đãi người có công với cách mạng năm 1994 được Đảng và Nhà nước chỉ đạo sửa đổi, bổ sung vào các năm 1998, 2000, 2002, 2005, 2007, 2012 và gần đây nhất, ngày 09/12/2020, Ủy ban Thường vụ Quốc hội tiếp tục ban hành Pháp lệnh số 02/2020/UBTVQH14 về ưu đãi người có công với cách mạng để thay thế Pháp lệnh số 26/2005/PL-UBTVQH11 ngày 29/6/2005 về ưu đãi người có công với cách mạng và Pháp lệnh số 04/2012/PL-UBTVQH13 về sửa đổi, bổ sung một số điều của Pháp lệnh ưu đãi người có công với cách mạng năm 2005.

Pháp lệnh Ưu đãi người có công với cách mạng và các văn bản hướng dẫn đã kịp thời thể chế hóa quan điểm, chủ trương, đường lối của Đảng về ưu đãi người có công với cách mạng qua các thời kỳ, đồng thời tiếp tục chuẩn hóa các điều kiện, tiêu chuẩn xem xét công nhận người có công với cách mạng theo đúng nguyên tắc chặt chẽ, thật sự xứng đáng, tôn vinh đúng đối tượng; chế độ ưu đãi người có công với cách mạng và thân nhân được quy định thống nhất, rõ ràng, kịp thời bổ sung cả về đối tượng và chế độ thụ hưởng đối với người có công, thân nhân người có công với cách mạng, tạo niềm tin của nhân dân vào đường lối, chủ trương, chính sách, pháp luật của Đảng và Nhà nước.

2. Kết quả thực hiện chính sách ưu đãi người có công

Những năm qua, chính sách ưu đãi người có công với cách mạng được Đảng, Nhà nước ta đặc biệt quan tâm và thực hiện tốt, toàn diện, phù hợp với điều kiện kinh tế - xã hội của đất nước. Nhà nước bố trí nguồn lực ngân sách thực hiện các chính sách xã hội trong các lĩnh vực chi, trong đó có chính sách ưu đãi người có công. Nhiều địa phương đã chủ động cân đối, bố trí thêm nguồn lực để mở rộng các chính sách do Trung ương quy định, ban hành thêm các chính sách đặc thù của địa phương. Công tác xác nhận người có công với cách mạng được triển khai và phân cấp theo đúng quy trình, quy định của pháp luật, có sự phối hợp chặt chẽ của các cấp, các ngành, các cơ quan chức năng, huy động trách nhiệm của cả hệ thống chính trị và toàn xã hội. Từ năm 2020, cả nước đã giải quyết cơ bản hồ sơ người có công tồn đọng theo quy trình giải quyết hồ sơ tồn đọng đề nghị xác nhận người có công bảo đảm công khai, minh bạch. Những hồ sơ không đủ điều kiện trả về địa phương cũng được trả lời một cách thấu tình, đạt lý, góp phần khắc phục được tiêu cực trong quá trình thực hiện chính sách người có công.

Hiện nay, cả nước có trên 9,2 triệu người có công và thân nhân người có công với cách mạng, trong đó có trên 1,1 triệu người có công được hưởng trợ cấp hàng tháng. Mức chuẩn trợ cấp, phụ cấp ưu đãi người có công được điều chỉnh tăng phù hợp với lộ trình điều chỉnh tăng mức tiền lương cơ sở. Từ năm 2019, mức chuẩn trợ cấp là 1.624.000 đồng, cao hơn mức lương cơ sở của cán bộ, công chức, đến nay là 2.789.000 đồng (tăng 35,7%)⁽³⁾. Hàng năm, Nhà nước dành trên 30 nghìn tỷ đồng chi chế độ đối với người có công với cách mạng; Chủ tịch nước tặng gần 1.000 tỷ đồng tặng quà cho người có công vào dịp Tết Nguyên đán và kỷ niệm Ngày Thương binh - Liệt sĩ hàng năm. Cùng với việc xem xét công nhận người có công với cách mạng và thực hiện chế độ trợ cấp ưu đãi, nhiều chế độ hỗ trợ khác đối với người có công và gia đình người có công với cách mạng cũng được triển khai thực hiện đồng bộ, như: chính sách

bảo hiểm y tế; hỗ trợ về nhà ở; ưu đãi trong giáo dục, đào tạo, việc làm; chăm sóc sức khỏe, phục hồi chức năng, cấp phương tiện trợ giúp, dụng cụ chỉnh hình; vay vốn, hỗ trợ các cơ sở sản xuất kinh doanh của thương, bệnh binh và người có công với cách mạng...

Về hỗ trợ nhà ở đối với người có công với cách mạng đang ở nhà bị hư hỏng nặng cần phải phá dỡ để xây mới hoặc đang ở nhà tạm phải sửa chữa, trong giai đoạn 2013-2020, với hơn 10 nghìn tỷ đồng từ nguồn ngân sách Trung ương, cả nước đã hoàn thành việc hỗ trợ xây mới và sửa chữa cho 393.707 hộ người có công với cách mạng theo Quyết định số 22/2013/QĐ-TTg ngày 26/4/2013 của Thủ tướng Chính phủ về hỗ trợ người có công với cách mạng về nhà ở. Ngày 22/11/2024, Thủ tướng Chính phủ ban hành Quyết định số 21/2024/QĐ-TTg về mức hỗ trợ xây dựng mới hoặc cải tạo, sửa chữa nhà ở đối với người có công với cách mạng, thân nhân liệt sĩ và tỷ lệ phân bổ vốn hỗ trợ từ ngân sách trung ương, tỷ lệ đối ứng vốn hỗ trợ từ ngân sách địa phương giai đoạn 2023 - 2025. Cụ thể, số lượng người có công cần hỗ trợ về nhà ở trên cả nước là 162.014 hộ (trong đó có 75.394 hộ xây dựng mới và 86.620 hộ sửa chữa, cải tạo), tương ứng vốn hỗ trợ trực tiếp từ ngân sách nhà nước khoảng 7.123 tỷ đồng.

Bên cạnh đó, hệ thống cơ sở nuôi dưỡng, điều dưỡng, chỉnh hình - phục hồi chức năng cho người có công thường xuyên được rà soát, nâng cấp. Cả nước có 62 cơ sở nuôi dưỡng, điều dưỡng được đầu tư cơ sở vật chất, trang thiết bị và bố trí nhân sự đủ để đáp ứng cơ bản yêu cầu chăm sóc, điều dưỡng người có công, nhất là thương binh nặng. Hiện có hơn 1.000 đối tượng người có công được nuôi dưỡng tập trung, hơn 600.000 lượt người có công được điều dưỡng luân phiên tại các cơ sở nuôi dưỡng, điều dưỡng. Theo Quyết định số 1007/QĐ-TTg ngày 30/8/2023 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Quy hoạch hệ thống cơ sở xã hội nuôi dưỡng, điều dưỡng người có công với cách mạng thời kỳ 2021-2030, tầm nhìn đến 2050, đến năm 2030, sẽ phát triển 08 cơ sở mới, nâng tổng số cơ sở của cả nước lên 70 cơ sở, trong đó có 08 cơ sở trực thuộc Bộ Nội vụ, 62 cơ sở trực thuộc địa phương.

Công tác tìm kiếm, quy tập hài cốt liệt sĩ và xác định danh tính hài cốt liệt sĩ còn thiếu thông tin được triển khai với nhiều giải pháp đồng bộ, thiết thực như rà soát, hoàn thiện hồ sơ, danh sách liệt sĩ, lập bản đồ tìm kiếm, quy tập hài cốt liệt sĩ; xây dựng cơ sở dữ liệu về liệt sĩ; xây dựng quy trình xác định danh tính hài cốt liệt sĩ còn thiếu thông tin; chuyển trọng tâm tìm kiếm, quy tập hài cốt liệt sĩ ở địa bàn trong nước và tăng cường hợp tác quốc tế... Trong năm 2024, Cục Người có công đã tham mưu cho Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội phối hợp với Bộ Công an ra mắt Ngân hàng gen ADN liệt sĩ chưa xác định được thông tin và thân nhân liệt sĩ. Đồng thời, tiếp nhận 2.083 hài cốt liệt sĩ để giám định ADN và 303 mẫu sinh phẩm thân nhân liệt sĩ để tiến hành phân tích, giám định ADN; trả kết quả đúng 05 mẫu giám định ADN, kết quả sai 06 mẫu và 10 mẫu không đạt chất lượng để giám định ADN; kết quả xác nhận danh tính liệt sĩ bằng phương pháp thực chứng là 442 trường hợp.

Việc xây dựng, nâng cấp, tu bổ mộ liệt sĩ, nghĩa trang liệt sĩ, công trình ghi công liệt sĩ được quan tâm đầu tư. Cả nước có trên 3.000 nghĩa trang liệt sĩ và trên 4.000 các công trình ghi công liệt sĩ. Bên cạnh nguồn ngân sách địa phương và xã hội hóa, hàng năm, Nhà nước đều bố trí một phần kinh phí từ ngân sách Trung ương để xây dựng, tu bổ, sửa chữa, nâng cấp mộ liệt sĩ, nghĩa trang liệt sĩ, các công trình ghi công liệt sĩ trên khắp các tỉnh, thành phố. Công tác xã hội hóa nguồn lực chăm sóc người có công được đẩy mạnh. Phong trào “Đền ơn đáp nghĩa”, chăm sóc gia đình thương binh, liệt sĩ và người có công được toàn xã hội quan tâm, huy động được tiềm năng to lớn của cộng đồng, khơi dậy được truyền thống, lòng yêu nước trong toàn dân, đến nay đã phát triển thành phong trào toàn dân chăm sóc thương binh, gia đình liệt sĩ với 5 chương trình lớn: nhà tình nghĩa; Quỹ “Đền ơn đáp nghĩa”; sổ tiết kiệm tình nghĩa; chăm sóc thương binh nặng; chăm sóc bố mẹ liệt sĩ già yếu cô đơn, con liệt sĩ mồ côi. Năm 2024, thông qua Quỹ “Đền ơn đáp nghĩa” các cấp, cả nước đã vận động được trên 610 tỷ đồng để hỗ trợ xây mới gần 4.000 nhà tình nghĩa, sửa chữa gần 3.400 nhà tình nghĩa với tổng kinh phí trên 338 tỷ đồng; tặng

trên 6.400 sổ tiết kiệm với kinh phí trên 15 tỷ đồng. Đến thời điểm hiện nay, có 2.412 Bà mẹ Việt Nam anh hùng còn sống được các đơn vị nhận chăm sóc, phụng dưỡng suốt đời.

Những kết quả nổi bật nêu trên là minh chứng khẳng định công tác chăm sóc người có công đã được thực hiện toàn diện và luôn là chính sách được thực hiện tốt nhất trong các chính sách xã hội. Đối tượng được hưởng trợ cấp ngày càng mở rộng với mức trợ cấp, phụ cấp ưu đãi được nâng lên. Đến nay, 99% hộ người có công có mức sống bằng hoặc cao hơn mức sống trung bình của người dân nơi cư trú, 99% xã, phường làm tốt công tác thương binh, liệt sĩ.

Bên cạnh kết quả đạt được, công tác người có công còn một số tồn tại như: chưa giải quyết dứt điểm những tồn đọng trong chiến tranh, nhất là đối với những người chết, bị thương không còn thông tin, không còn giấy tờ và không còn người biết sự việc; số lượng hài cốt liệt sĩ hy sinh trong các cuộc chiến tranh ở trong và ngoài nước chưa được tìm kiếm, quy tập còn nhiều; số lượng hài cốt liệt sĩ cần xác định danh tính hài cốt liệt sĩ khá nhiều; việc hỗ trợ nhà ở cho người có công còn triển khai chậm, chưa đồng bộ ở nhiều địa phương, mức hỗ trợ còn thấp, chưa tính đến yếu tố trượt giá, vùng, miền và không còn phù hợp trong bối cảnh hiện tại. Cùng với đó, một số đối tượng chế độ trợ cấp ưu đãi còn thấp, thủ tục hỗ trợ còn rườm rà. Việc huy động, bố trí các nguồn lực thực hiện chính sách ưu đãi người có công có nơi còn hạn chế; vẫn còn bộ phận người có công còn khó khăn, số ít hộ nghèo có thành viên là người có công; tình trạng trục lợi chính sách còn xảy ra, gây bức xúc trong dư luận xã hội; một số nghĩa trang liệt sĩ, công trình ghi công liệt sĩ xuống cấp chậm được quan tâm xây dựng, nâng cấp, tu bổ, tôn tạo.

3. Giải pháp nâng cao hiệu quả thực hiện chính sách ưu đãi người có công trong thời gian tới

Nhằm khắc phục những tồn tại, vướng mắc để triển khai thực hiện chính sách người có công ngày càng phát huy hiệu quả, góp phần chăm lo tốt hơn đối với người có công, trong thời gian tới, cần tập trung một số giải pháp sau:

Một là, tiếp tục quán triệt sâu sắc và thực hiện tư tưởng Chủ tịch Hồ Chí Minh về công tác thương binh, liệt sĩ, nâng cao nhận thức của cấp ủy đảng, chính quyền, tổ chức chính trị - xã hội về vai trò, vị trí của chính sách xã hội, nhất là chính sách người có công phù hợp với thực tiễn, xu hướng phát triển của đất nước; đẩy mạnh tuyên truyền sâu rộng nội dung mới của Pháp lệnh ưu đãi người có công với cách mạng năm 2020 và các nghị định, thông tư hướng dẫn.

Hai là, rà soát, hoàn thiện hệ thống chính sách, pháp luật về người có công theo hướng đồng bộ, kịp thời, nhất quán, linh hoạt trong triển khai thực hiện, có chế tài xử lý sai phạm đủ mạnh, bảo đảm tôn vinh toàn diện và đầy đủ đối với người có công với cách mạng. Tăng cường hướng dẫn, kiểm tra việc thực hiện Pháp lệnh ưu đãi người có công với cách mạng và các văn bản hướng dẫn, xác định những vướng mắc, bất cập, chồng chéo trong quá trình triển khai các văn bản để kịp thời sửa đổi, bổ sung, phù hợp với tình hình thực tiễn; điều chỉnh mức chuẩn trợ cấp, phụ cấp ưu đãi người có công phù hợp với điều kiện kinh tế - xã hội; trình Thủ tướng Chính phủ ban hành quyết định nâng mức trợ cấp đối với thanh niên xung phong.

Ba là, đảm bảo nguồn nhân lực đồng bộ đáp ứng yêu cầu ngày càng cao trong tình hình mới; đổi mới phương thức quản lý, quản trị nhà nước đảm bảo tính liên thông, linh hoạt và kịp thời; phân cấp, phân quyền, phân định rõ vai trò quản lý, điều hành của các bộ, ngành, địa phương trong tổ chức thực hiện chính sách người có công; nêu cao trách nhiệm của xã hội, sự tham gia của người dân và người có công trong công tác chăm sóc người có công với cách mạng.

Bốn là, thực hiện cải cách thủ tục hành chính theo hướng đơn giản và ứng dụng công nghệ thông tin trong quản lý và thực hiện chế độ ưu đãi người có công. Triển khai xây dựng hệ thống thông tin, cơ sở dữ liệu người có công với cách mạng trên toàn quốc để nâng cao hiệu quả trong công tác quản lý, chỉ đạo, điều hành và trao đổi thông tin của cơ quan, tổ chức và công dân trong việc thực hiện chính sách ưu đãi người có công

với cách mạng. Đẩy mạnh ứng dụng thành tựu khoa học - kỹ thuật của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư trong quản lý dữ liệu thông tin, hình ảnh, kỷ vật về các anh hùng, liệt sĩ, thương, bệnh binh; xác định ADN đối với các trường hợp liệt sĩ chưa rõ thông tin.

Năm là, tiếp tục đổi mới nâng cao chất lượng, hiệu quả cung cấp dịch vụ xã hội, rà soát, sắp xếp, kiện toàn quy hoạch mạng lưới các cơ sở nuôi dưỡng, điều dưỡng người có công với cách mạng. Đầu tư, trang bị các hệ thống công nghệ tiên tiến, hiện đại, phù hợp tại các cơ sở nuôi dưỡng, điều dưỡng người có công nhằm nâng cao chất lượng phục vụ người có công tại các cơ sở của ngành.

Sáu là, tập trung nguồn lực tìm kiếm, quy tập hài cốt liệt sĩ và xác định danh tính hài cốt liệt sĩ còn thiếu thông tin; hoàn thiện hệ thống thông tin, dữ liệu về người có công. Nâng cao hiệu quả quản lý, khai thác, huy động, phân bổ, sử dụng các nguồn lực tài chính; tiếp tục đa dạng hóa các hình thức huy động và sử dụng nguồn lực trong công tác chăm sóc người có công./.

Ghi chú:

(1) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 5, Nxb CTQG-ST, H.2011, tr.204.

(2) Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I, Nxb CTQG-ST, H.2021, tr.148-149.

(3) Chính phủ, *Nghị định số 77/2024/NĐ-CP sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 75/2021/NĐ-CP quy định mức hưởng trợ cấp, phụ cấp và các chế độ ưu đãi người có công với cách mạng đã được sửa đổi, bổ sung một số điều theo Nghị định số 55/2023/NĐ-CP.*

Tài liệu tham khảo:

1. Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội, *Báo cáo số 107/BC-LĐTĐBXH ngày 24/09/2019 tổng kết thi hành Pháp lệnh Ưu đãi người có công với cách mạng.*

2. Cục Người có công, Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội, *Báo cáo đánh giá kết quả thực hiện năm 2024; phương hướng, nhiệm vụ trọng tâm năm 2025 về lĩnh vực người có công.*